

СТАН ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНОГО ПРОМИСЛОВОГО МІСТА

Хід та результати фізичного й розумового розвитку кожної дитини безпосередньо впливають на стан здоров'я і навпаки: стан здоров'я впливає на кінцевий результат фізичного та розумового розвитку, зумовлює вибір прийомів та методів загального та спеціального навантаження, соціально – психологічного та фізичного виховання.

Поняття здоров'я можна визначити як оптимально врівноважений природний стан організму, який знаходиться в гармонії з довколишнім середовищем і не має будь-яких хвороб. З метою оцінки стану здоров'я дітей використовуються такі показники, як загальна захворюваність, інфекційна захворюваність, індекс здоров'я, відсоток тих хто тривало та часто хворіє, розповсюдженість і структура захворюваності, відсоток осіб з нормальним фізичним розвитком і осіб, які мають вади у фізичному або розумовому розвитку; розподілення дітей по групах здоров'я і таке інше.

Більшість дослідників [2;4;5] схиляються того, що альтернативою здорового стану слід розглядати перш за все захворюваність дітей різного віку і статі, а найбільшу інформацію в цьому дають показники загальної захворюваності, яка враховує розповсюдженість усіх можливих форм хвороб, як гострого так і хронічного характеру серед дитячого населення певного регіону (району, міста) за визначений період часу. Загальна захворюваність формується багатьма факторами, серед яких є і похідний рівень здоров'я батьків (у тому числі генетичне здоров'я), соціальні, екологічні, санітарно-гігієнічні і, навіть, організаційні фактори. Крім того, загальна захворюваність має вікові і статеві особливості і залежить від якості виховання (в тому числі фізичного), від дотримання здорового способу життя, від особистого свідомого ставлення кожної людини до свого здоров'я.

Навній соціально-економічні проблеми сучасного українського суспільства, разом з морально-психологічною кризою у свідомості широких верст населення, призвели до розквіту нездорових тенденцій у ставленні людей до свого здоров'я, до здоров'я своїх нащадків. Зловживання алкоголем, паління, наркоманія поширені не тільки серед батьків, а й серед самих школярів, як хлопців так і дівчат [1]. В Україні запанували синдром набутого імунodefіциту, туберкульоз, онкологічні та серцево-судинні захворювання [5]. Серед випускників сучасних шкіл значно зменшився відсоток здорових дітей, а рівень фізичного розвитку в більшості з них оцінюється переважно як "низький" та "нижче середнього" [2]. Ще більш невтішні дані приводить А.О.Дробинська (2003) згідно з якими серед сучасних немовлят більше 45% мають хронічні хвороби, травми або вади розвитку [4].

У зв'язку з цим, актуального значення набуває дослідження сучасних тенденцій у розповсюдженні захворюваності серед дитячого контингенту населення.

Отже, метою проведеної роботи стало вивчення захворювань школярів різних класів екологічно небезпечного промислового міста Кривий Ріг. Основна задача дослідження – виявити особливості хвороб сучасних школярів Криворіжжя відносно середні статистичних показників захворюваності їх однолітків в Україні у 1992 році.

Дослідження загальної захворюваності школярів проведено за 2002 – 2007 рр. на базі 4-х шкіл Кривого Рогу (СП № 19, 91, 107 і 120). Обстеженнями було охоплено 296 хлопців та 301 дівчина (по 63-65 школярів різного віку). Захворюваність вивчалась методом викопіювання і аналізу даних щодо звертань дітей за медичною допомогою (по записам лікарів у медичних картках), а також даних обробки результатів медичних оглядів та анкетного опитування дітей і підлітків.

В середньому за рік найбільша частота захворюваності має місце серед дітей першого класу (див. табл. 1). Кожен хлопчик, або дівчинка 6 – 7 р. хворіють за рік більше двох разів. У 2 – 3 класах частота захворювань зменшується до 1,09 – 1,35 разу. Найменша частота захворювань у дітей 5 – 6 класів, а починаючи з 7 класу знову зростає. Особливої різниці в частоті захворювань хлопців і дівчат не виявлено, але у 3 – 5 та 8 – 9 класах серед дівчат цей показник відносно вищий. Кількість випадків захворювань на 1000 осіб обстежених за весь шкільний період для всіх школярів (за винятком хлопців 5 класу) перебільшує 1000, що свідчить про те, що приблизно 1/3 всіх дітей хворіє за рік два і більше разів. Результати аналізу розповсюдженості різних форм захворювань серед сучасних школярів приведені в табл. 2. Аналіз цих даних свідчить, що найбільш поширеними хворобами в дітей як молодшого так і старшого шкільного віку є хвороби органів дихання і, головним чином, гострі респіраторно – вірусні інфекції, грип та ангіни, що свідчить про послаблені імунні сили організму дітей.

На другому місці, як у хлопців так і у дівчат, хвороби кістково-м'язової системи. Далі йдуть інфекційні та паразитарні хвороби. Достатньо розповсюджені серед дітей Кривого Рогу психічні розлади, ендокринні та алергічні захворювання, хвороби нервової системи та органів чуття. З віком є тенденція збільшення кількості хвороб органів травлення, органів виділення та статевих органів (особливо серед хлопців). Велике занепокоєння викликають дані про кількість дітей (особливо 1–3 класів), що дають позитивну реакцію Манту на туберкульоз.

Таблиця 1

Показники загальної захворюваності школярів 1 – 9х класів шкіл
Кривого Рогу (середні дані за 1997 – 2007 рр.)

Контингент обстежених	Показники захворювань	Значення показників захворюваності для учнів різних класів (віку, років)							
		1кл. (6-7)	2кл. (7-8)	3 кл. (8-9)	5кл. (10-11)	6кл. (11-12)	7кл. (12-13)	8кл. (13-14)	9кл. (14-15)
Хлопці (296 осіб)	Частота захворювань, середня на 1000 осіб	2,26	1,38	1,11	0,68	0,86	0,96	0,91	0,88
	Випадки захворювань на 1000 осіб	2433	7031	1147	816	1107	1171	1101	1551
Дівчата (301 особа)	Частота захворювань, середня на 1000 осіб	2,23	1,18	1,21	0,78	0,72	0,85	1,07	0,97
	Випадки захворювань на 1000 осіб	2 2566	6613	1542	1022	1014	1096	1127	1175

У табл. 3 наведені порівняльні дані про рангове місце розповсюдженості окремих форм захворювань серед дітей в динаміці 1992-2007 рр. Результати свідчать, що за період спостережень у структурі захворювань дітей відбулись значні зміни. Сучасні діти, особливо хлопці молодшого та середнього шкільного віку (на відміну від своїх однолітків 90-х років), найчастіше хворіють не тільки хворобами органів дихання, а й хворобами кістково-м'язової системи, хворобами нервової системи та органів чуття, хворобами органів травлення, серед хлопців старших класів на третє місце серед усіх хвороб вийшли хвороби сечостатевої системи, а на друге – інфекційні та паразитарні хвороби.

Таблиця 2

Розповсюдженість різних форм захворювань серед школярів 1 – 9 класів шкіл Кривого Рогу
(середні дані за 1997 – 2007 рр.)

№	Клас хвороб	Назва хвороби і номер рубрики за міжнародною класифікацією (2002 р.)	Частота захворювань школярів різних класів (середнє для 1 учня на 1000 обстежених)							
			Хлопці				Дівчата			
			1 клас	3 клас	6 клас	9 клас	1 клас	3 клас	6 клас	9 клас
1.	I.	Інфекційні і паразитарні хвороби (А00-В 99)	0,2	0,2	0,09	0,06	0,3	0,3	0,08	0,08

2.	II.	Психічні розлади (F00 – F 99)	0,1	0,03	0,04	0,08	0,1	0,05	0,05	0,08
3.	IV.	Ендокринні і алергічні хвороби (E00 – E 90)	0,3	0,03	0,08	0,08	0,3	0,1	0,06	0,08
4.	VI.	Х в о р о б и нервової системи та органів чуття (слуху, зору і т.д.) (G00 – G99)	0,4	0,1	0,08	0,08	0,3	0,1	0,1	0,1
5.	IX.	Х в о р о б и системи кровообігу (I 00 – I 99)	0,1	0,03	0,06	0,04	0,05	0,1	0,04	0,06
6.	X.	Хвороби органів дихання (j00 – j 99)	1,3	0,6	0,4	0,7	1,3	0,7	0,5	0,4
		в тому числі: ГРВІ, грип, ангіни	0,9	0,5	0,3	0,4	0,9	0,5	0,3	0,28
		бронхіт, пневмонія	0,1	0,15	0,08	0,25	0,4	0,2	0,1	0,18
7.	XI.	Хвороби органів травлення (K00-K 93)	0,1	0,03	0,015	0,1	0,1	0,1	0,08	0,12
8.	XII	Хвороби шкіри (L 00 –L 99)	0,1	0,03	0,06	0,04	0,1	0,05	0,04	0,01
9.	XIII	Х в о р о б и кістково-м'язової системи (M00 – M 99)	0,3	0,15	0,2	0,08	0,3	0,15	0,08	0,12
10.	XIV	Х в о р о б и сечостатевої системи (N00 - N 99)	0	0,03	0,14	0,1	0,1	0,1	0,04	0,04
11.	XIX	Травми та отруєння (S00 – T 98)	0	0,15	0,04	0,04	0	0,05	0,03	0,06
12.	XX.	І н ф і к о в а н і на туберкульоз	0,2	0,1	0,08	0,04	0,3	0,09	0,05	0,06

Таблиця 3

Рангове місце розповсюдження окремих форм захворюваності серед дітей різної статі і віку (1992 р.- за даними І.Д. Дубинської ;2007 р. – власні дані)

Стать	Рангове місце хвороб	Вікова група, років					
		6 – 10		11 – 13		14 – 16	
		1992 р.	2007 р.	1992 р.	2007 р.	1992 р.	2007 р.
Хлопці	I	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання
	II	Інфекційні хвороби	Хвороби нервової системи та органів чуття	Травми та отруєння	Хвороби кістково-м'язової системи	Травми та отруєння	Інфекційні хвороби
	III	Хвороби органів травлення	Хвороби кістково-м'язової системи	Хвороби нервової системи та органів чуття	Хвороби органів травлення	Хвороби нервової системи та органів чуття	Хвороби сечостатевої системи
Дівчата	I	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання	Хвороби органів дихання
	II	Інфекційні хвороби	Інфекційні хвороби	Травми та отруєння	Хвороби нервової системи та органів чуття	Травми та отруєння	Хвороби органів травлення
	III	Алергічні хвороби	Хвороби нервової системи та органів чуття	Хвороби нервової системи та органів чуття	Хвороби органів травлення	Хвороби нервової системи та органів чуття	Хвороби кістково-м'язової системи

Серед сучасних дівчаток молодшого і середнього шкільного віку більш поширилися захворювання органів травлення та хвороби нервової системи і органів чуття. У дівчат старшого шкільного віку на друге місце вийшли хвороби органів травлення, а на третє – захворювання кістково-м'язової системи. Кореляція наведених даних з результатами анкетного опитування учнів, свідчить, що характер змін структури захворювань сучасних школярів може значною мірою бути зумовлений тим, що нехтуються гігієнічні вимоги до фізичного виховання та організації роботи у школі, вимоги до особистої гігієни та гігієни травлення, а також із факторами недостатнього харчування та схильності деяких школярів до шкідливих звичок (паління, вживання алкоголю, ранніх статевих стосунків і таке інше), які поширилися саме серед школярів за останні 15 років. Враховуючи статистичні дані екологічного стану навколишнього середовища на Криворіжжі, що характеризується найбільшими для Дніпропетровщини об'ємами викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря (до 450 – 600 тис. т за рік!) [3], то рівень і характер захворюваності дітей можна певною мірою пов'язати з екологічними негараздами у місті.

Висновки. Результати досліджень свідчать, що захворювання криворізьких дітей шкільного віку характеризується розповсюдженням хвороб органів дихання, інфекційних хвороб, хвороб кістково-м'язової системи, нервової системи та органів чуття, хвороб органів травлення, а у старших школярів – хвороб – ще і хвороб сечостатевої системи. Анкетування показало, що причинами вказаного може бути порушення гігієни та недостатність харчування дітей, а також певний рівень розбещеності та розповсюдженості серед школярів шкідливих звичок. Високий рівень захворюваності сучасних дітей зумовлений швидше за все екологічним забрудненням навколишнього середовища Криворіжжя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г.Л. Медицинская валеология / Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова. – К.: Здоров'я, 1998. – 224 с.
2. Валеология: навч. посібн. для студ. вищих педагогічних закладів освіти / за ред. В.І. Бобрицької. – Полтава: Полтавський ПДУ, 2000. – 146 с.
3. Дніпропетровщина у цифрах у 2008 році. Статистичний збірник / за ред. О.М. Шпильової. Дніпропетровськ: Головне статистичне управління у Дніпропетровській області, 2009. – 216 с.
4. Дробинская А.О. Основы педиатрии и гигиены детей раннего и дошкольного возраста / А.О. Дробинская. – М.: Владос, 2003. – 400 с.
5. Звездина И.В. Здоровье детей Украины / Звездина И.В., Ильин А.Г., Эльянов М.М. // Матер. 4-го Междунар. конгресса: Эколого-социальные вопросы защиты и охраны здоровья молодого поколения на пути в XXI век. – К.: СПб, 1998. – С.56.

Подано до редакції 12.04.10

РЕЗЮМЕ

Досліджено показники та розповсюдженість захворювань сучасних школярів відносно ідентичних

захворюваності серед учнів різних класів загальноосвітніх середніх шкіл. Виявлені особливості показників у школярів, що мешкали п'ятнадцять років тому.

Ключові слова: перевага хвороби, учні, різний вік, заняття, соціальні фактори, екологія.

В.И. Антоник, И.П. Антоник

**СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ ШКОЛЬНИКОВ ЭКОЛОГИЧЕСКИ ОПАСНОГО ПРОМЫШЛЕННОГО ГОРОДА
РЕЗЮМЕ**

Исследованы показатели и распространенность заболеваемости среди учеников разных классов общеобразовательных средних школ. Виявлены особенности заболеваний современных школьников относительно идентичных показателей у школьников, которые жили пятнадцать лет тому назад.

Ключевые слова: преобладание болезни, ученики, различный возраст, занятия, социальные факторы, экология.

V.I. Antonik, I.P. Antonik

**HEALTH STATE OF SCHOOLCHILDREN LIVING IN AN ENVIRONMENTALLY DANGEROUS INDUSTRIAL CITY
SUMMARY**

The article investigates indices and disease prevalence among pupils of different classes of comprehensive secondary schools. It discovers peculiarities of modern schoolchildren's diseases compared with identical indices of schoolchildren who lived fifteen years ago.

Keywords: disease prevalence, schoolchildren, different ages, classes, social factors, ecology.
